

protesti slovesno odreka vsako veljavo, niti s pravnega stališča oktoberske diplome in zgodovinskega deželnega prava. Še le Hohenwartovemu ministerstvu se je bilo prav za prav posrečilo pridobiti Čehe, da bi bili v decemberski državni zbor prišli na decembersko votiranje vzajemnih državnih temeljnih postav na eni strani, na drugi pa, da bi bili vzajemno avstrijsko državno pravo sprejeli v bemske venčalnem deželnem zboru. Ali se to še komu drugemu posreči, kdo ve? Morda se ta uspeh pozneje ne bode tako nizko cenil. — Isto ministerstvo se je držalo tudi vseh drugih postavnih določil, tudi tistih, vsled katerih se pravica, voliti poslance v državni zbor, ne sme niti spremeniti niti vzeti brez privoljenja deželnih zborov; prejšnjemu mnenju onih juristično-bistroumnih „bürger“-ministrov, ki so bili zoper to; da bi se deželnim zborom brez njihovega privoljenja vzela ta pravica, ker bi bilo določno zoper ustavo, Hohenwartovo ministerstvo gotovo nikakor ni hotelo nasproti ravnati! To ministerstvo torej ni v nobenem oziru zakrivilo, da se čem dalje širi duh, decemberski ustavi sovražni, kar se razodeva že v tem, da se čedalje bolj množe „deklaranti“, med katerimi so sedaj že celi narodi, „deklaranti“, t. j. taki, kateri celó nobene državnopravne veljave ne pripoznavajo decemberski ustavi. Tukaj določno ponavljam: niti po duhu niti po črki se ravnanje, ustavi nasprotno, ne more očitati onim, ki nikdar niso mislili izpeljati politiko parlamentarnega gospodstva manjšine, ampak politiko ustavne zveze vseh avstrijskih narodov z enakimi pravicami, strogo se držeč oblik celó decemberske ustave, ne s silnim zatiranjem katerih upravičenih faktorjev, ampak z dvema tretjinama večine, ktera je že bila dobljena v decemberskem državnem zboru. Niti monarhični absolutizem, niti parlamentarni absolutizem ktere koli privilegirane manjšine, bodi si starih bodi si novih stanov, hotel se je vpeljati, ampak ustavni zástop vseh stanov in narodov — na podlagi razširjene volilne pravice — z narodnimi odseki deželnih zborov mešanih dežel za vsa vprašanja o narodno-kulturnih koristih — v enako brambo vsem narodnim manjšinam — to je bilo mnogo psovano Hohenwartovo ministerstvo naravnalo in blizo do konca izpeljalo.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Tobakarjev čedalje več.* Čast in hvala tobakarjem! — more naš finančni minister reči, kajti v 3 kvartih preteklega leta so mu tobakarji našega cesarstva (brez Ogorskega in v deželo Ogorsko spadajočih) blizo 41 milijonov goldinarjev dohodka prinesli. V primeri s predlanskim se je preteklo leto blizo za 3 milijone več tobaka popilo.* In kje, mislijo naši častiti bralci, so ga v primeri popili največ? — na Štajarskem, Koroškem in Kranjskem. Nasproti njim so pa Tirolci in Dalmatinci manj ko predlanskim za tobak potrosili. Tudi tobaka za nos se je za 177.835 funtov več prodalo. Vendar ti tobakarji niso nič proti unim. —

Naši dopisi.

Iz Rusije 20. febr. (4. marcija.) —η— (Dalje.) — Te dni je bilo tudi nekoliko vojske med Pruskimi in

*) Stara slovenska beseda namesti „tobak pušiti“, „tobak kaditi“ je „tobak piti“. Zanimalo nas je iz pogovora z Bulgarom, ki je pred nekimi leti v Ljubljani bil, zvedeti, da tudi pri Bulgarih je beseda „tobak piti“.

Ruskimi časopisi. Pruski vojni list „Neue militärische Blätter“ se je jezil nad svojo vlado, zakaj ne prepové Kruppu v Essen-u delati orožje tujim državam in med njimi tudi Rusiji. Prav mogoče je, po njegovih mislih, da bodo kedaj Nemške puške streljale po Nemških vojaki; Nemška iznajdba in umetnost bi morala ostati monopolija Nemške armade. Tukajšnji listi pa so na to odgovorili kratko tako-le: Krupp je vlil za Rusko armado res mnogo topov, ali ne po Nemški iznajdbi, ampak po načrtu Ruskega topničarja; še več topov je Krupp vlil za Nemško armado, al tudi ne po Nemški iznajdbi, ampak po načrtu družega Ruskega artilerista; in Ruska iznajdba kinči zdaj Pruske trdnjave in varuje Nemške morske bregove. Podobno temu je Anglež Gatling ponudil karteče Ruske iznajdbe Angliji, Turčiji in Egiptu kot svojo lastno iznajdbo.

Ker ravno o iznajdbah govorim, moram omeniti dve iznajdbi, miroljubnim ljudem ne tako strašnih, ktere že bi bil moral omeniti v poslednjem dopisu. Ruski tehnik g. Soldatkin je bil poslal v Moskovsko politehnično razstavo čisto novo iznajdbo: zemljemerno orodje, s katerim lahko vsak prostak, brez pomoči inženirjev in logaritem, zmeri svoje polje ali gozd, in ga lahko razdeli, na kakoršne koli večje in manje kose. Brez dvombe ima Soldatkinova iznajdba veliko važnost za bogate in nebogate gospodarje, ki si morajo velikokrat iz daljnega mesta zapisavati dragega inženirja, pri čemur se tudi veliko časa potrat. Komisija politehnične razstave, kateri je naloga bila, presojevati tehnično-fizikalne iznajdbe, sestavljena večidel iz inženirjev, pa Soldatkinu, kolikor je meni znano, celó pohvalnega pisma ni priznala, in sicer za to ne, ker njegov instrument pri valcovati in dolinasti mestnosti uže (!) pri stotnih drobcih dela pogreške. Po taki razsodbi komisijini se je vnela med njo in nekaterimi strokovnjaki gorka polemika. Ti so dokazovali, da pri taki mestnosti delajo tudi inženirji za velik denar še večje pogreške. G. Soldatkin bo svoj instrument pospolnil in menda izprosil na nj privilegijo. — V Vilni je iznašel neki tipograf novi pečatni stan (tiskarsko mizo), kateri tiska toliko bolj naglo in pri toliko manj delavnih močéh, da bodo knjige po njegovem računu, pri sicer enakih pogojih, za $\frac{2}{5}$ boljši kup. Poskušnje je on delal pred množico gledalcev in ekspertov; pokazalo se je, da je treba nekatere dele njegovega pečatnega stana nekoliko predrugačiti, in o tem se on zdaj trudi.

Društvo inženirjev, profesorjev in dijakov Harkovske univerze je zasledilo na Donu zlate zaloge, o katerih pišejo, da obetajo biti bolj bogate kakor uralske in sibirskie.

V Kijevu je iznašel tehnik Artemovski nov način dobivanja plina (gaza). 8. februarja so poskusili njegov plin, ki se je skazal tako odličen, da je družba akcijskega zavoda prec sklenila, zamenjati stari plin z novo iznajdenim. Plin Artemovskega ima bolj intenzivno svetilno moč in se poleg tega menda tudi nekaj boljši kup dobiva. (Kon. prih.)

V Gorici 23. marca. — Dne 15. t. m. so bili sklicani naši deželni poslanci, da so izrekli svoje mnenje zastran zemljišč, ki se imajo ukupiti za kmetijsko-šolsko poskuševališče. Predložili so se jim menda trije nasveti, izmed katerih je z večino odobren tisti, po katerem se obdrži sedanji kompléks c. kr. kmetijske družbe na Tržaški cesti (blizo pokopališča), in se nakupi še nekaj senožet na Blanči (pod Kostanjevico, proti severo-izhodu od Gorice), nekaj gojzda v Stari Gori (na Dunajski cesti, $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ ure od Gorice) in nekaj zemljišč v Ronkah (v Lahih, takraj Soče). Vse skup bo stalo blizu le toliko, kolikor je vlada v ta namen obečala.

Da so se v raznih krajih zemljišča odbrala, prihaja od tod, ker je prav, da se poskušnje delajo na raznih sort zemljiščih in razne lege; drugič pa tudi, ker je težavno dobiti komplèksov z vsem potrebnim skup. — O priliki, ko so se sešli poslanci v navêdeni namen, naznanil je dr. Pajer (dež. odbora podpredsednik, ki zdaj grofa Coronin-a, dež. glavarja, namestuje), da mu je došlo iz Dunaja poročilo, da se misli napraviti dvoje narodnih spodnjih realnih gimnazijev: eden v Tominu sè slov. učnim jezikom, drugi v Gradišči z ital. učnim jezikom. To je vse prav lepo, „aber — der hiukende Bote!“ Rečeno je v Dunajskem sporočilu, da naj bi se naši zastopi za ustanovljenje omenjenih šol potegnili in iz deželnih ali okrajnih zalogov za nju napravo kaj obljubili, država da bo le nekaj malega pripomogla. Slišimo, da so Lahi še precej zadovoljni bili s to novico, Slovenci pa, da so z glavo majali. In to po pravici. Najpred nam nikar ne govorite o stroških za srednje šole, v tem ko še za ljudske ne moremo stroškov zalagati! Po tem pa gre še to premisliti. Če ostanejo slovenski učenci v Tominu in laški v Gradišči, ne bosta imela gimnazij in realka v Gorici (vsaj v spodnjih razredih) skor nič dijakov, kajti naj veči kontingent Slovencev dobivate menda obe učilišči iz gorskih okrajev; ti bi pozneje vsi odpadli. Za grmom slov. ital. realn. gimn. v Tominu in Gradišči tiči pa tudi še drug zajec: nemščino hočejo v Gorici rešiti. Taktika je tista, kakor pri Vas na Kranjskem, ko so Vam dali slovenski učilišči v mestih druge vrste zato, da ste v glavnem mestu obe srednji šoli v večem nemški ostali. Sicer pa želimo, da se v Tominu kako učilišče za višo izomiko napravi. Na vsak način treba je stvar dobro prevdariti. — Zadnji „Glas“ je prinesel oznanilo, da so že potrjena pravila novega narodno-političnega društva na verski podlagi za Goriško deželo; imé društvu je „Gorica“. Ker vabilo k pristopu pravi, da naj se oglasi, kdor hoče pristopiti, pri dr. Tonkli-u, gre misliti, da je na čelu tega društva on sam. *) Zoper tiste točke pravil, ki so v „Glas-u“, ni kaj reči. Če se bodo izpolnovala, pojde vse prav.

Iz Ljubljane. (Iz poslednje odborove seje družbe kmetijske.) Gosp. odbornik Šolmajer, kot prvomestnik odseka za družbino razstavo, poroča, kaj je odsek dozdaj storil za to, da se, ko je vodstvo Dunajske razstave potrdilo po odborniku g. Vičel nu izdelani načrt, čedno razstavijo vse reči, ktere družba kmetijska pošlje na Dunaj. — Potem poroča dr. J. Bleiweis o mnozih zadevah. Ponudba c. k. ministerstva kmetijstva, da po c. kr. deželni vladi Tržaški gozdna in nektera druga drevesca dobijo družbe kmetijske in pa soseske brez plačila, je bila s tem rešena, da se to po „Novicah“ naznani in tiste soseske, ktere so družbo kmetijsko prosile dreves, pa se jim ni moglo nič dati, se obrnejo do c. k. deželne vlade v Trst in to brž. — Dopis c. kr. ministerstva kmetijstva od 12. dne t. m. naznanja družbi kmetijski, da je poljsko statistiko za leto 1872. z največo zadovoljnostjo sprejelo ter še posebno zahvalo izrekuje gosp. Fr. Šolmajer-ju za statistična dela, ktera med najtehtniša spadajo, kar jih ministerstvo od družih družeb dobiva; hvali pa tudi vse one gospode, ki so g. Šolmajer-ju pri teh delih pomagali. Odbor je sklenil, to pohvalo v posebnem pismu izreči g. Šolmajerju, pa tudi vsem njegovim pomočnikom za domoljubno njihovo pomoč. — Ljudska šola v Orehku na Notranjskem vsled prošnje ondašnjega učitelja dobí za šolsko drevesnico nekoliko gozdnega semena in pa zbirko vrtnarskega orodja. — Prošnje druge zaradi sadnih dreves in gozdnega semena se za letos

niso mogle več vslišati zato, ker je vsa od c. k. ministerstva podeljena denarna podpora pošla. — Za podporo naprav vodnjakov in kalí se je oglasilo 19 sosesk; odbor jo sklenil te prošnike naznaniti sl. ministerstvu in ga prositi, naj dovoli obljubljenih 1100 gld., ki pa ne bodo zadostni, da bi se mogle vsem prošnikom zaželeno podpore dati.

— (Iz seje deželnega odbora 21. marcija.) Ker je nova cestna postava za Kranjsko zadobila najvišjo sankcijo, je deželni odbor sklenil, obrniti se na deželno vlado, da vpelje po okrajnih glavarstvih nove volitve vseh cestnih odborov, tem bolj, ker je 6letna doba sedanjih cestnih odborov že potekla; za vse skladne ali konkurenčne ceste Kranjske dežele se bode napravil cestni kataster, v kterege se bodo omenjene ceste vpisale po imenih in dolgosti s pristavkom, ali so izpeljane po ravnem, ali gredó vkreber in na katerih krajih in koliko palcev na en seženj se cesta vpenja in kje je najvišji kraj ceste; tudi za cestne odbore in za cestnike se bode izdelala posebna instrukcija (poduk) za njihova opravila po novi postavi; vsem županstvom se bode razposlala okrožnica o novi cestni postavi, v kateri se jim bode z gorko besedo razložila in priporočila važnost dobrih cest in važnost opravil občin v cestnih zadevah po novi postavi a tudi njih velika odgovornost za dobre konkurenčne ceste. Nova cestna postava z vsemi instrukcijami se bode izdala v posebni ročni knjižici ter se bode potem brez plačila poslala vsem županstvom. — Na poročilo cestnega odbora v Il. Bistrici, da ljudje iz dotičnih sosesk, ki so postavno zavezani, kantonske ali skladne ceste popravljati, tega dela nočejo opravljati in da so vsled tega skladne ceste že silno slabe, je deželni odbor sklenil, da naj dá cestni odbor omenjene ceste na stroške upornikov popraviti in stroške za cestno popravljanje po eksekutivni poti iztirjati. —

— („Novice“ in mestne volitve.) Pod tem naslovom je „Slov. Narod“ v svojem 67. listu napisaril skoro da celo stran. To je djansk dokaz, kako v živo je patronom „Slov. Nar.“ segel zgodovinski popis „Novični“ v zadnjem našem listu. Pregovor slovenski, da „resnica oči kolje“ se je pa le spet potrdil. Naj rečemo danes samo to-le: „Novice“ se spuščajo v polemiko le tadaj, kedar je treba našemu narodu pojasniti kako stvar. To so, provocirane po dveh listih „Naroda“ storile v zadnjem svojem listu, in sicer po izreku móž, ki so priča bili vseh dogodeb, tako po vsem resnično, da ne ene črkice nimajo preklicati. Dopis iz Ljubljane v „Vaterl.“ je še pred nami zgodovino volitvenih dogodeb isto tako popisal. In zatega del razsodbo o tem, kar so pisale, brez daljne polemike prepuščajo častitim našim bralcem samim s tem dostavkom, da „logike“ učiti se „Novice“ pa ne bodo nikoli hodile v dr. Vošnjakovo šolo. Kako zeló pa strast človeka oslepí, kaže nam spet omenjeni „Nar.“ list, ki na eni strani trdi, da se je „ogibal, kar se je dalo, osebnosti“ in razmotraval samo „stvar“, in — vendar skoro tretji del onega članka v 61. listu izliva samo osebno strast na g. Regali-ja! — od druge strani pa pritikuje dr. Costo vmes, rekoč: „kdo je vse zavozlal? dr. Bleiweis-Costa“ — čeravno je dr. Costa samo v prvem zboru „Slovenije“ pričujoč bil, ko se je sklenilo voliti, koj potem pa se podal na Dunaj in v Prago in ga med vsemi pozneje začetiimi homatijami ni bilo več nazaj. — Vsaki dan je tedaj razdor očitniši med nami; zato je — kakor na Českem in poslednji čas na Goriškem — nujna potreba, da se ločite stranki z „Novičnim“ in „Narodovim“ programom in svoji se vstopijo k svojim ter se potem odločno vsak svoje stranke drží. Tisto

*) Slava!

„malo sem“, „malo tje“ je piškav sad, kakor žalibog skušnja uči. Naš narod bode v odločnem času že pokazal, na kateri strani on stoji, kakor je to že pokazal pri Matičnih volitvah. Bolji je v političnem življenju očitni nasprotnik nego potuhnen prijatelj!

— („Schaut's! so ist der nationale Landesausschuß“) — so pridigovali unidan nemčurski patroni „Schulzeitunge“ zbranim učiteljem — da so ga morali podregati, naj vendar pošlje v deželni zboru sklenjeni šolski postavi na Dunaj! — Mi za gotovo vemo, da to ni res. Deželni odbor je imel koj pripravljene vse nujniše postave za odposlanje; al reklo se mu je od c. k. deželne vlade (po kateri morajo vsi sklepi zborovi na Dunaj iti), da ne sprejme izdelanih postav z dodanim pisanim zapisnikom, ampak da morajo dodani biti tudi tiskani stenografični zapiski. Deželni odbor je pošiljal svojega tajnika dan za dnevom do tiskarnic, da je priganjal tisek, in ko je bil ta izgotovljen, ste bile postavi brž izročeni vladi. To je resnica.

— Gosp. Vilelm Potočnik, ki se je blizo 22 mesecev na Avstrijskem parobrodu „Fazana“ vozil okoli po obširnem svetu, je te dni srečno se vrnil v Pulje (Pola).

— (Naznanilo iz vrta družbe kmetijske.) Iz državne podpore za semena je kmetijska družba naročila posebno hvaljenega krompirja od Bahlsen-a v Pragi; prodajala pa bode ta semenski krompir, ki jo stane po 7 in 13 gold. cent po sledeči ceni:

rožni krompir funt po 6 krajc., — debeli Marmontov, po 4 krajc., — drugi debeli funt po 2. krajc., Patersonov okrogli plavi zgodni, funt po 2 krajc., — Güllichov pozni cent po 1 gld. 80 krajc. — Naročila po pismih naj se pošiljajo pod naslovom: „gosp. Francu Šollmayr-u“ v Ljubljano; naročeni krompir se bode razpošiljal po poštne povzetji. Če pa kdo sam pride po krompir na vrt kmetijske družbe na Poljane, kjer je krompir, naj se obrne na njenega vrtnarja, ki je celi dan na vrtu.

— (Naznanilo.) Česka „Glasbena matica“, ktera je lansko leto izdala Smetanovo opero „Prodaná nevěsta“ (k malu 200 strani velicega formata s českim in nemškim tekstom v prekrasni obleki), hoče že v prvi polovici tega leta izdati Bendlovo opero „Lejla“. Zatoraj gre vabilo na vse prijatelje slovanske godbe, ako hočejo pristopiti k tej matici kot udje, da bi blagovolili poslati podpisanemu letni donesek 3 gold. najdalje do 5. aprila t. l. Novi udje dobijo še lansko premijo po 4 gold. (za neude velja 8 gold.).

V Ljubljani dne 25. marca.

Zastopnik česke „Glasbene matice“ v Pragi:

Ant. Foerster v seminariju.

— (Cerkveno petje.) Ravno zdaj in o pravem času je prišlo na svetlo: Šest Tantum ergo 4 gl. in org. ad lib., zložil Anton Foerster. Stil je cerkven, ne težek. Veljajo 50 kr. Od tega dobro znanega skladatelja se dobijo še: dve veliki slovanski maši 4 gl. in org. (ad lib.) 80 kr. in Lamentacije in Očitjanje 4 gl. 40 kr. Vse pri skladatelju v seminariju ali pri J. Giontini-ju ali pri O. Klerr-u.

— (Naročilo na veliki politični časnik „Wanderer“), ki izhaja na Dunaji vsak dan dvakrat, krepko zastopa interese slovanske na federativnem stališču in je po svojem 64letnem tečaju eden najstarejših listov Avstrijskih, živo priporočamo nemške liste čitajočim Slovenem. Cena za četrt leta mu je 5 gold., za mesec dni 1 gold. 70 kr. „Politik“, „Vaterland“ in „Wanderer“ je trójica, ki čvrsto brani naše pravice pred nemškim svetom.

— (V čitalnici) je prihodnjo nedeljo velika „beseda“. Dva osmospeva pojó gospodičine in gospodje, šesterospjev pojó gospodje in gosp. Meden samospjev; gosp. Kocelj deklamuje; po vsem tem pa bomo čuli gotovo vsacemu jako zanimivo praktično razkladanje o telegrafovanji. Začetek je ob pol 8. uri.

— Slavnoznano dramo „Eduard“ je dramatično društvo včeraj v vsem izvrstno izvršilo v gledališču; palmo prvaštva si je zaslužil g. Kocelj.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Jutri menda pride volilna reforma v obravnavo gosposki zbornici. Da jo sprejme tudi ona, ni dvombe; pomenljivo je vendar to, da v odseku dotičnem so knez Metternih, grofi Rechberg, Trautmansdorf in Klam-Gallas, in pa knez Jablonowski proti njej glasovali. — Predsedstvo zbornice poslancev je pozvalo poslance iz Galicije in g. Črneti, ki so zapustili zbor, naj se vrnejo v 8 dneh, sicer zgubijo poslanstvo. Ta poziv pa ostane gotovo glas vpijočega v puščavi. — Čuje se, da zarad pričetka velike Dunajske razstave bode konec državnega zbora 24. aprila. Centralistična stranka dela na to, da bi presvitli cesar sam slovesno sklenil zbor.

Česko. Iz Prage. — Najviša Dunajska sodnija je izpustila g. Skrejšovskega in Ružičko iz zapor, unega da vloži 10.000 gold., ta pa 8.000 gold. poroštva. — Narodni dr. Bielsky je izvoljen za župana v Pragi. Ali ministerstvo nasvetuje potrjenje, je vprašanje.

Iz Dalmacije. — Petorico Dalmatinskih poslancev, ki je v državnem zboru Dunajskem glasovala za direktne volitve, Zadarski časnik „Nazionale“ — organ narodne stranke v Dalmaciji — kar naravnost proglašja za izdajice prava državnega Dalmacije in interesov Avstrijskih Slovanov. Ko pové, da Dalmatinske poslance je vezal sklep narodnega kluba, ki jim je veleval glasovati proti direktnim volitvam, ali s Poljaci zapustiti zbornico in odločno izjaviti, da državni zbor nima pravice premeniti ustave z volilno reformo, piše „Nationale“ tako-le: „Kdor ima rodoljubno srce, mora ga oblitati rudečica, če pomisli, da so Dalmatinski poslanci glasovali z najhujšimi sovražniki Slovanskega imena in Slovanske prihodnosti, da so tudi oni pripomogli hudo delstvu, podvreči Slovane jarmu onih, ki nas v svojih časnikih krstijo „Morlaken“ in „Menschenbestien“. Sramota, sramota!“ Le en glas nevolje se čuje med Dalmatinskimi Slovani: „zapustite zbor; vi niste več naši zastopniki!“

Žitna cena

v Ljubljani 22. marcija 1873.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 6 fl. 10. — banaške 7 fl. 10. — turšice 3 fl. 60. — soršice 4 fl. 20. — rži 3 fl. 90. — ječmena 2 fl. 90. — prosa 3 fl. —. — ajde 3 fl. 30. — ovsa 1 fl. 80. — Krompir 1 fl. 90.

Kursi na Dunaji 24. marcija.

5% metaliki 71 fl. 80 kr. Ažijo srebra 107 fl. 65 kr.
Narodno posojilo 74 fl. 10 kr. Napoleondori 8 fl. 86 kr.

Loterijske srečke:

v Gradcu } 22. marca 1872: 80. 73. 26. 76. 57.
na Dunaji } 30. 45. 13. 83. 68.

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 5. aprila.